LOKNETE DR. BALASAHEB VIKHE PATIL
(PADMA BHUSHAN AWARDEE)
PRAVARA RURAL EDUCATION SOCIETY

ARTS, SCIENCE & COMMERCE COLLEGE
KOLHAR

Tal. Rahata, Dist. Ahmednagar, Pin - 413 710
NAAC Accredited at 'A' Grade with CGPA 3.10

Studey Material

1.	Teacher	:	Dr. Satish A. Gonde
2.	Course	:	B.Com
3.	Class	:	F.Y. B. Com
4.	Semester	:	I
5.	Subject	:	Business Economics (Micro)- I
6.	Sub. Code	:	113
7.	Topic	:	Basic Concepts of Micro Economics

४. मूलभूत संकल्पना -

① **कुटुंब** : मागणीच्या बाजूला कुटुंब हे लहान लहान एकक आहे. कुटुंबाचे प्रमुख उद्दीष्ट महत्तम समाधान मिळविणे हे असते. यासाठी पुरवठ्याच्या बाजूने कुटुंब हे उत्पादन घटकांचे मालक असतात. कुटुंबे व्यावसायिक उत्पादन घटक व्यवसाय संस्थांना पुरवितात. त्याचप्रमाणे व्यवसायसंस्थांनी उत्पादीत केलेल्या वस्तू उपभोगासाठी खरेदी करतात. व्यवसायसंस्थांनी उत्पादीत केलेल्या वस्तू व सेवांचे कुटुंब हे अंतिम ग्राहक असतात. त्यांच्या आवड व पसंतीनुसार ते बाजारात मागणी करतात.

② **उपभोक्ता** - व्यवसायसंस्था किंवा उत्पादकाने उत्पादित केलेल्या ~~व~~वस्तू व सेवांचा उपभोग घेण्यासाठी जो त्या खरेदी करतो त्यास उपभोक्ता किंवा ग्राहक म्हणतात. उपभोक्ता म्हणजे अशी व्यक्ती किंवा संस्था की, ज्या वस्तू व सेवांची खरेदी करतात. उपभोक्ता म्हणजे वस्तू किंवा सेवांचा अंतिम वापरकर्ता व्यक्ती, व्यक्तींचा समूह किंवा संस्था होय. उपभोक्ता आपले समाधान महत्तम करण्याच्या उद्देशाने प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्षपणे वस्तू व सेवांचा उपभोग घेत ~~असतात~~.

विविध उपभोक्ते वेगवेगळ्या प्रकारच्या वस्तूंची मागणी करतात किंवा एक उपभोक्ता वेगवेगळ्या वस्तूंची मागणी करतो. व्यक्तिगत उपभोक्ता की जे खरेदीदार असतात. औद्योगिक उपभोक्ते म्हणजे औद्योगिक सेवा किंवा वस्तूंचा वापर करणारी व्यक्ती किंवा संस्था होय.

Scanned with OKEN Scanner

व्यवसायसंस्था / उद्योगसंस्था -

एखादी वस्तू किंवा सेवेचे उत्पादन करण्यासाठी लागणारी विविध साधने एकत्र ~~आणण्याची~~ करणारी, आंतर्भागून उत्पादनाचे कार्य करत होणारी, आणि कामावर देखरेख करणारी प्रभावी यंत्रणा म्हणजे उद्योगसंस्था होय.

'किरसे गांधी मते,' वस्तूचे उत्पादन करण्यासाठी विविध उत्पादन घटकांचा वापर करणारी आणि उत्पादित वस्तू व इतर उद्योगसंस्था, कुटुंब किंवा सरकारला विकणारी संस्था होय.' प्रा. व्यावसायन यांच्या मते, उद्योगसंस्था म्हणजे ज्या उत्पादन केंद्रात उत्पादन घटकांचे एकत्रीकरण आणि त्यांचा उपयोग यावर हुकूमत असणारे एकक परिमाण होय.'

थोडक्यात वस्तू व सेवांचे उत्पादन करण्यासाठी विविध घटकांची जुळवाजुळव करणारी, आंतर्भागून उत्पादन कार्य करत होणारी, उत्पादन, विभाजन आणि किंमतविषयक निर्णय होणारी, उत्पादित वस्तू इतर व्यवसायसंस्था, कुटुंब व शासनाला पुरविणारी संस्था म्हणजे उद्योगसंस्था होय. उद्योगसंस्था ~~स्वहित आणि नफ्यासाठी~~ महत्तम नफा हे व्यवसायसंस्थेचा प्रमुख उद्देश असतो.

एका उद्योगसंस्थेमध्ये एक किंवा अनेक कारखाने असू शकतात म्हणजेच त्यातून एक किंवा अनेक वस्तूंचे उत्पादन करणे शक्य असते. एका उद्योगसंस्थेच्या अनेक शाखा किंवा उपकंपन्या ~~देशभरात~~ देश-विदेशात असू शकतात. परंतु त्यावर एकाच ~~व्यक्तीचे~~ प्रभावी संचालक मंडळ / मालकांचे नियंत्रण असते.

Scanned with OKEN Scanner

थोडक्यात एकाच प्रकारच्या वस्तूंचे उत्पादन करणाऱ्या एकमेकांना जवळच्या पर्यायी वस्तूंचे उत्पादन करणाऱ्या– अनेक उद्योगसंस्था असतात. या उद्योगसंस्थांच्या समूहाला उद्योग म्हणतात.

देशातील सर्व समूह एकाच बाजारपेठेसाठी उत्पादन करतात. बाजारपेठेतील आपला वाटा वाढविण्यासाठी आपआपसात तीव्र स्पर्धा करतात. ~~[illegible]~~ स्पर्धात्मक बाजारात उद्योगातील उद्योगसंस्थांची संख्या खूप असते. परंतु तीव्र स्पर्धेमुळे काही उद्योग संस्था उद्योगातून बाहेर पडतात त्यामुळे संख्या मर्यादित होते. ~~[illegible]~~ कापड उद्योग, साखर उद्योग, साबण उद्योग, सिमेंट उद्योग, लोह उद्योग, जहाज उद्योग, अभियांत्रिकी उद्योग. असे अनेक उद्योग असतात.

Scanned with OKEN Scanner